

Munich Personal RePEc Archive

New challenges for foreign trade personnel

Hadjinikolov, Dimitar

Bulgarian European Studies Association

April 2020

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/115049/>
MPRA Paper No. 115049, posted 22 Oct 2022 05:15 UTC

НОВИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ВЪНШНОТЪРГОВСКИТЕ КАДРИ

Димитър Хаджиниколов

Университет за национално и световно стопанство

1. Единното регулиране на външната търговия като предпоставка за по-добра мобилност и професионална реализация

Единната система за регулиране на външната търговия на ЕС е едно от основните постижения на интеграцията. Тя включва четири основни елемента:

- обща митническа тарифа,
- единен експортно-импортен режим,
- общи търговски защитни мерки,
- единна митническа политика върху единна митническа територия на съюза.

Общата митническа тарифа се основава на принципа на изключителната компетентност на съюза по въпросите на митническата политика на държавите членки и е посочена в член 3 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС)⁹². На базата на тази изключителна компетентност Съветът на ЕС приема още през 1968 г. първата Обща митническа тарифа. Всяка година тя се осъвременява. Базира се на т. нар. Комбинирана номенклатура, която представлява приложение към Регламент (ЕИО) №2658/87 на Съвета на ЕС⁹³. В Комбинираната номенклатура са описани всички възможни търгувани стоки и тя се използва както за митнически цели, така и за регулиране на търговията с аграрни продукти и за нуждите на статистиката, зато-

⁹² Консолидиран текст на Договора за функционирането на Европейския съюз, Официален вестник на ЕС, С 85/13, Брюксел, 30.3.2010.

⁹³ Виж Регламент (ЕИО) № 2658/87 от 23 юли 1987 година относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа (ОВ L 256, 7.9.1987 г., с. 1).

ва се нарича „комбинирана“⁹⁴. Когато по всяка една от стоковите позиции се добавят колонки със съответните общи и преференциални мита, се получава Общата митническа тарифа. Използването на една и съща стокова номенклатура и прилагането на едни и същи ставки при вноса на стоките в която и да е държава членка на ЕС е изключително важна предпоставка за единното управление на външнотърговските трансакции, независимо дали те се реализират в Швеция, България или в която и да е друга държава членка на ЕС.

Митата обаче далеч не са най-важният инструмент за управление на външната търговия в съвременните условия. Това е така, защото благодарение на няколкото успешни кръга от многостранни търговски преговори под егидата на Световната търговска организация (преди Секретариат на ГАТТ), средното ефективно мито, което се прилага при вноса на неаграрни стоки в ЕС, е само около 4%⁹⁵. Подобно е положението и при вноса на неаграрни стоки в останалите развити икономики⁹⁶. В света като цяло митата играят все по-малка роля при регулирането на външната търговия, като на преден план излизат други бариери, свързани с експортно-импортния режим. Тези нови бариери се наричат още „нетарифни бариери“ и обхващат няколко вида ограничителни мерки – физически мерки (митнически проверки, квоти, лицензи, забрани за внос и износ), технически мерки (задължителни стандарти и сертификати за доказване на съответствие), фискални мерки (акцизи, данък добавена стойност и други митнически сборове извън митата) и др. Основно нетарифните бариери са свързани с вноса и износа на следните групи стоки:

⁹⁴ Комбинираната номенклатура на български език може да се намери както на сайта на Агенция „Митници“, под формата на Обща митническа тарифа (<https://customs.bg/wps/portal/agency/home/info-business/customs-activities/Nomenclatures-and-tariffs/Kombinirana%20Nomenclatura%20EU>), така и на сайта на Националния статистически институт (<http://nsi.bg/bg/content/17101/комбинирана-номенклатура-за-2019-г>).

⁹⁵ През 2018 г. средното мито при неаграрните стоки е било 3,9%. Вж. WTO (2019) World Tariff Profiles 2019, p. 20, https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles19_e.pdf

⁹⁶ В САЩ средното претеглено мито при неаграрните стоки е даже по-ниско, то е равно на 3,2% (Ibid p. 24).

- оръжие и със стоки с двойна употреба – мирна и военна⁹⁷,
- произведения на изкуството и други артефакти, представляващи част от културното наследство⁹⁸,
- стоки, застрашаващи екологичното равновесие и биоразнообразието⁹⁹,
- храни и други стоки, представляващи потенциална опасност за здравето на хората, животните и растенията¹⁰⁰.
- „чувствителни“ стоки, към които на първо място тук се причисляват аграрните стоки, но в зависимост от икономическата конюнктура в тази група може да попаднат и изделия от стомана, химически изделия (изкуствени торове, пластмаси), текстил и облекло, автомобили и други стоки. Те се наричат „чувствителни“, защото заетостта в съответните отрасли силно зависи от външната търговия и при криза може да се стигне до висока безработица. Правителствата обикновено ограничават вноса на „чувствителните“ стоки чрез протекционистки мерки, за да насърчат вътрешното производство.

В течение на десетилетията на интеграция Европейският съюз успя да постигне пълно съгласуване на експортно-импортния режим. Това направи възможно централизираното управление и осъществяване на външнотърговски сделки от която и да е държава членка на ЕС върху цялата територия на съюза. Създадени бяха възможности за ефективно функциониране на филиалите на европейските външнотърговски и логистични фирми и съответно бе облекчена вътрешнообщностната мобилност на персонала, неговото професионално развитие, без да има значение националния (етническият) произход.

Не по-малка роля за кариерната мобилност и консолидацията

⁹⁷ Вж. Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета от 5 май 2009 година за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба, Официален вестник на ЕС, L 1, 29.5.2009 г.

⁹⁸ Вж. Регламент (ЕО) № 116/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно износа на паметници на културата, Официален вестник на ЕС, L 39, 10.2.2009 г.

⁹⁹ Вж. например: Регламент (ЕО) № 338/97 на Съвета от 9 декември 1996 година относно защитата на видовете от дивата флора и фауна чрез регулиране на търговията с тях, Официален вестник на ЕС, L 61, 3.3.1997 г.

¹⁰⁰ За единното третиране на риска при външната търговия с храни важна роля играе съгласуваната оценка на риска, който се извършва в Европейския орган за безопасност на храните – вж. <http://www.efsa.europa.eu/>

на управлението в сферата на външната търговия играе и единната система за търговска защита, включваща четири вида защитни търговски мерки на ЕС, приложими изцяло на съюзно равнище:

- защитна мярка от общ характер;
- антидъмпингова защитна мярка;
- антисубсидийна защитна мярка;
- мярка срещу порочна търговска практика на трета страна¹⁰¹.

Важно е да се отбележи, че при всички тези защитни мерки е необходимо тясно сътрудничество между субектите от различни държави – членки на ЕС, станали жертва на нелоялна конкуренция от страна на чужди държави или фирми. Това безспорно насърчава обмена на информация, на полезни практики и на кадри между европейските бизнес партньори с цел по-ефикасна обща защита в рамките на глобалната икономика. Важна роля при координацията на междуфирменото сътрудничество играят бизнес организациите на съюзно равнище, както и европейските институции и преди всичко Европейската комисия.

От страна на бизнеса организациите на съюзно равнище са многобройни. Като пример може да се посочи BusinessEurope – организация, обединяваща 40 национални федерации на индустрията и търговията от 35 държави – 28-те държави – членки на ЕС плюс Турция, Швейцария, Норвегия, Исландия, Сърбия, Черна Гора и Сан Марино. Всяка от тези 40 национални федерации включва, от своя страна, десетки, а понякога и стотици браншови организации и по-този начин превръща BusinessEurope в огромна паневропейска мрежа за обмен на информация и за координиране на усилията за коректна търговия. От страна на България в BusinessEurope участва Българската стопанска камара. Тя представлява над 120 български браншови организации от всички отрасли на икономиката. По този начин, чрез мрежата на БСК и BusinessEurope, може със сравнително малки усилия да се създаде съответната междуфирмена коалиция за представяне на съответния бранш пред Европейската комисия. Това дава и възможности за мобилност на персонал, особено ако той е добре подготвен в областта на европейската икономика и политика^{102,103}.

¹⁰¹ Подробно за прилагането на тези мерки виж на сайта на Генерална дирекция „Търговия“ на Европейската комисия: <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/trade-defence/>

¹⁰² За ролята на BusinessEurope виж: <https://www.businesseurope.eu/mission-and-priorities>

На базата на изградената система от единни мита, единни мерки на експортно-импортния режим и мерки за търговска защита през средата на 90-те години на миналия век в ЕС стана възможно създаването на единната митническа територия, нещо, което не е постигнато в нито един друг митнически съюз по света. Сега митническите власти във всичките държави – членки на ЕС ползват единен митнически кодекс и съответно единни правилници и допълнителни разпоредби към него¹⁰⁴. Българските митничари са напълно подготвени да се справят с митническите формалности при износа и вноса на стоки на която и да е митница по външната граница на ЕС, както и съответно техните колеги от другите държави – членки на митниците по външните граници на ЕС у нас.

2. Европейски инструменти за насърчаване на професионалното израстване на младите външнотърговски кадри

Както в другите сфери, така и в сферата на външната търговия, основна роля за насърчаване на професионалната квалификация на младите хора в ЕС играе програмата „Еразъм+“. Непосредствени участници в тази програма в момента са 28-те държави – членки на ЕС и шест държави извън ЕС: Исландия, Лихтенщайн, Норвегия, Македония, Сърбия и Турция. Страни – партньори на програмата са: Албания, Алжир, Армения, Азербайджан, Беларус, Босна и Херцеговина, Грузия, Египет, Израел, Йордания, Косово, Ливан, Либия, Мароко, Молдова, Палестинската автономия, Руската федерация, Сирия, Тунис, Украйна и Черна гора¹⁰⁵.

Възможностите за мобилност на студенти и докторанти чрез „Еразъм+“ са впечатляващи. Тя е наследник на редица други програми, най-вече на предишната програма „Еразъм+“¹⁰⁶, но така също на Програмата за учене през целия живот („Еразъм+“, Леонардо да Винчи, Коменски,

¹⁰³ За браншовите организации към Българска стопанска камара вж. <https://www.bia-bg.com/branch/>

¹⁰⁴ За прилаганото у нас митническо законодателство на ЕС вж. <https://customs.bg/wps/portal/agency/regulations/customs-legislation>

¹⁰⁵ <https://www.erasmusplus.org.uk/participating-countries#ProgrammeCountries>

¹⁰⁶ Името на програмата, разбира се, е свързано с прочутия ренесансов учен и философ Еразъм Ротердамски, но същевременно е и абривиатура от следните думи на английски език: EuRopean Community Action Scheme for the Mobility of University Students, която съществува от 1987 г.

Грюндвиг), програмата Младежта в действие, както и на други пет програми за международно сътрудничество (Еразмус Мундус, Темпус, ALFA, Edulink и програмата за сътрудничество със страните от ОИСР).

За периода 2014–2021 г. по Програмата „Еразъм+“ се предвижда да се усвоят от бюджета на ЕС около 14,7 млрд. евро., което е с 40% повече от усвоените средства през предишната финансова рамка 2007–2013 г. Две трети от тези средства ще се използват за индивидуална мобилност и стажове, една трета – за партньорства между образователни заведения и институции.

Очаква се през периода 2014–2021 г. от програмата „Еразъм+“ общо да се възползват 4 млн. европейци, предимно млади хора. Два милиона сред тях са студентите, които ще използват различни форми на мобилност. Около 450 хил. млади хора ще изкарат стаж извън страната, където се провежда обучението им. Планирано е 800 хиляди университетски преподаватели и учители да получат възможност да преподават или да се квалифицират в други държави – членки на ЕС. Половин милион младежи ще имат възможност да участват в мрежата за доброволчески дейности извън своята страна и в младежки програми за обмен (извън посочените по-горе форми на мобилност). Освен това около 25 хил. учащи се ще бъдат финансово подпомогнати за участие в съвместни магистърски програми, реализирани в два или повече университета от различни държави членки. Очаква се около 125 хил. образователни заведения и свързани с образованието институции да получат финансова подкрепа за над 25 хил. стратегически партньорства и около 3500 други образователни заведения да бъдат финансово подкрепени за създаване на около 300 алианса на знанието и секторни алианса на уменията. Целта на тези алианси е основно младежите, в това число и от икономическите специалности, да се пригледат по-добре към изискванията на пазара на труда, да се създадат полезни контакти с работодатели и млади предприемачи, успешно стартирали свой собствен бизнес.¹⁰⁷

В Университета за национално и световно стопанство (УНСС), където беше проведен семинарът по професионално направление

¹⁰⁷ Европейска комисия, Зелена светлина за „Еразъм+“ – над 4 милиона души ще получат безвъзмездна помощ от ЕС за придобиване на нови умения и подобряване на шансовете за намиране на работа, Съобщение за медиите, Страсбург/Брюксел, 19 ноември 2013 г., https://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1110_bg.htm

„Външна търговия“, програма „Еразъм+“ е отдавна позната и много добре оценявана както от студентите, така и от преподавателите. Университетът участва в програмата „Еразъм+“ за мобилност на студенти, преподаватели и служители още преди присъединяването на страната ни към ЕС. Първата академична година, когато студенти и преподаватели от УНСС се включват в академичния живот на университети в други държави членки, е 1999–2000 г. Включването на УНСС в програмата „Еразъм+“ става след като Европейската комисия одобрява т. нар. Университетска харта „Еразъм+“. През 2014 г. дейностите по тази харта са разширени, като е включена и възможността студенти от УНСС да провеждат практика (стаж) във фирми и организации в други държави членки, както и в държави извън ЕС, които са включени в програмата „Еразъм+“.¹⁰⁸

В основата на студентската мобилност в УНСС, в това число и при студентите от специалностите, свързани с външнотърговската професия, лежат двустранните т. н. „Еразъм+“-споразумения, които УНСС има подписани с университети от другите държави – членки на ЕС, както и с университети в други държави, участващи в различните форми на мобилност. В тези договори се посочват броя на местата за мобилност, научните области за сътрудничество при обучението и преподаването, възможната продължителност на обучението или преподаването, както и възможностите за оказване на съдействие при намирането на места за стаж.

Както се вижда от таблица 16, УНСС има подписани договори за сътрудничество с 63 университета от 29 държави. Най-много споразумения са в сила с университети от Украйна, Русия, САЩ, Германия и Великобритания. Всяка академична година в УНСС се провежда конкурс за подбор на студенти и докторанти за участие в различните форми на мобилност. Годишно от специалностите, свързани с професионалната ориентация „Външна търговия“, в мобилността по програмата „Еразъм+“ участват 20–30 студента и докторанта.

¹⁰⁸ УНСС. Университетски център за мобилност на студенти и преподаватели. Програма „Еразъм+“, <https://www.unwe.bg/mobility/bg/pages/99/програма-еразъм-.html>

Таблица 16.

Брой по държави на университетите, с които УНСС има подписани договори за сътрудничество

Украйна	6	Нидерландия	1
Русия	6	Хърватия	1
САЩ	5	Франция	1
Германия	5	Северна Македония	1
Великобритания	5	Молдова	1
Южна Корея	3	Мексико	1
Гърция	3	Латвия	1
Азербайджан	3	Казахстан	1
Япония	2	Италия	1
Сърбия	2	Израел	1
Полша	2	Виетнам	1
Китай	2	Беларус	1
Египет	2	Албания	1
Испания	2	Австрия	1
Швейцария	1		

Източник: сайта на УНСС <https://www.unwe.bg>

Впечатленията както на студентите, така и на преподавателите от студентската мобилност са много добри. Студентите не само получават важни допълнителни професионални знания, но и се приучават да живеят в мултикултурна среда, да поемат по-големи натоварвания. Лично моите впечатления при едно посещение по линия на програмата „Еразъм+“ в Университета на Саарланд (Германия) бяха, че нашите студенти сравнително добре се ориентират в обстановката в другите държави и университети, но имат известни проблеми при спазването на изискванията на учебния процес, които там са значително по-строги от тези у нас.

Освен мобилността по програмата „Еразъм+“, която е достъпна за всички видове професионална специализация, съществува и широка палитра от възможности за допълнителна квалификация конкретно в областта на митническата и на външнотърговската политика и практика. Най-важните инструменти, поддържани от Европейската комисия, са следните:

- Дистанционни курсове и електронни книги за митниците и митническата дейност (eLearning courses and eBooks)
- Допълнителна подготовка за покриване на Рамката на компетенциите за митниците на ЕС (The EU Customs Competency Framework)

Основните теми, които са представени чрез дистанционни курсове и електронни издания на Европейската комисия, са посочени в таблицата по-долу:

Таблица 17.

Основни курсове, предлагани от Европейската комисия чрез „eLearning courses and eBooks“

Заглавие	Интернет източник
Митнически процедури и митнически декларации	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/01_taxud_ucc_customs_procedures_and_customs_declarations_quick_info_en.pdf
Внос и временно съхраняване на стоки в митнически складове	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/02_taxud_ucc_entry_of_goods_and_temporary_storage_quick_info_en.pdf
Митническо освобождаване на стоките за вътрешно движение	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/03_taxud_ucc_release_for_free_circulation_quick_info_en.pdf
Обвързваща митническа информация	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/04_taxud_ucc_binding_tariff_information_quick_info_en.pdf
Произход на стоките	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/05_taxud_ucc_origin_of_goods_quick_info_en.pdf
Определяне на митническата облагаема стойност	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/06_taxud_ucc_customs_valuation_quick_info_en.pdf
Митнически статут на стоките	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/07_taxud_ucc_customs_status_of_goods_quick_info_en.pdf
Митни сборове	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/08_taxud_ucc_customs_debt_quick_info_en.pdf
Митнически гаранции	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/09_taxud_ucc_guarantee_quick_info_en.pdf
Специални митнически режими	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/10_taxud_ucc_special_procedures_other_than_transit_quick_info_en.pdf
Митнически режим „Транзит“	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/11_taxud_ucc_customs_transit_quick_info_en.pdf
Митнически режим „Експорт“	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/12_taxud_ucc_export_quick_info_en.pdf
Митнически постановления	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/13_taxud_ucc_customs_decisions_quick_info_en.pdf
Одобрен икономически оператор	https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/14_taxud_ucc_authorized_economic_operator_quick_info_en.pdf

Източник: Съставено от автор по данни от European Commission, Taxation and Customs Union, EU Training, https://ec.europa.eu/taxation_customs/eu-training_en

Дистанционното обучение по митническите въпроси е обособено в три нива: най-ниското е въвеждащо, второто ниво е базово, то дава обща представа за митническите операции и ефекти, последното ниво е за напреднали. Именно това ниво е най-подходящо за студентите от УНСС, които желаят да придобият високи професионални умения в областта на митническия съюз. Специално внимание в интернет курсовете се отделя на въпроси, които са от определящо значение за ЕС. Това са митническите процедури по опазването на интелектуалната собственост, системите за наблюдение и контрол на движението на стоките, прилагането на опростените митнически процедури, начисляването и плащането на митните сборове, особено по отношение на акцизните стоки.

Европейският съюз подкрепя развитието и на други форми на участие на младите хора в митническата теория и практика. Това става чрез Международната мрежа на митническите университети (International Network of Customs Universities). Мрежата работи в тясна връзка с разположената в Брюксел Световна митническа организация. Една от нейните инициативи е провеждането на международни студентски конференции по митническите въпроси. В конференцията през 2017 г., която се проведе от 3 до 6 юли в азербайджанския курорт Шахдаг, участваха и студенти от УНСС. Под научното ръководство на техен преподавател те подготвиха доклад на тема „Модернизация на инструментите за търговска защита на ЕС“. На конференцията бяха представени доклади на участници от над 30 държави.

3. Нови квалификационни предизвикателства

Студентите и въобще младите хора, които възнамеряват да се реализират професионално в областта на външната търговия, а погледнато по-мощно, въобще в областта на икономиката, са изправени пред някои нови сериозни предизвикателства.

На първо място, това е **все по-комплексното третиране на външнотърговската тематика**. Отдавна е забравено времето, когато, за да не сбъркаш при определена външнотърговска операция, бе достатъчно да се информираш за митото, ДДС, акцизите и допълнителните митнически изисквания като лицензи или квоти. Днес кръгът от въпроси, свързани с търговията, е неимоверно нараснал. Пренебрежителното отношение към такива важни аспекти на външнотърговската сделка като техническите бариери, екологичните изисквания, възможното двойно използване на стоките – мирно и военно, или т. нар. честна търговия, може да доведе до провал на сделката. Ето защо бъдещите външнотърговски кадри, трябва

да са добре запознати с много широк кръг от свързани с търговията аспекти на науката и практиката, регулирани чрез изискванията на ЕС, СТО и други международни организации. Преди всичко икономическите оператори трябва да се съобразяват със:

- Завишените технически изисквания. Това са задължителните национални и международни стандарти, други задължителни изисквания за безопасност, сертификатите за съответствие, за управление на качеството, за емисиите на парникови газове и т. н.
- Все по-строгите изисквания, свързани с храните. Традиционно става въпрос за безопасността на храните, който се доказва със санитарните и фитосанитарните сертификати, но тук трябва да се добавят и редица нови сертификати, като сертификатите за биопродукти, европейските сертификати за качество на храните, сертификатите за „честна търговия“ и др.
- Международните споразумения в областта на екологията. Най-важните от тях са посочени в таблица 18.
- Изискванията на редица международни организации и на ЕС за недопускане на двойната употреба на стоките от страни, които са с наложено оръжейно или друго ембарго. Тук са необходими задълбочени познания за съвременните методи за водене на военни действия, неща, които далеч надхвърлят рамките на икономическото образование.
- Изискванията за опазване на интелектуалната собственост – една огромна тема, която заслужава отделно изследване.
- Изискванията за опазване на културното наследство и т. н.

Друго сериозно предизвикателство пред младите външнотърговски кадри е свързано с **демократизирането на митническото регулиране, което все повече се превръща в митническо саморегулиране**. През последните години външнотърговската дейност все повече престава да е монопол на специализираните митнически агенти и на експортно-импортните фирми. Процесът на демократизиране въвлича в митническата дейност представители на най-различни фирми-производители от всевъзможни икономически браншове. Това поставя пред кадрите нови квалификационни изисквания. Те трябва значително да разширят митническата си култура, за да се реализират успешно в бъдещата си икономическа дейност. Централно място в настъпващите промени заема обучението, в това число и електронното обучение, за усвояване на системата на т. нар. одобрени икономически оператори – ОЕИ (Authorised Economic Operators – AEO).

Таблица 18.

По-важни международни екологични споразумения,
свързани с експортно-импортния режим на ЕС

Международно споразумение	Основни договорености	Година на влизане в сила
Конвенция за международната търговия със застрашени видове на дивата фауна и флора (CITES)	Забранява търговията с изчезващи видове и регулира търговията със застрашени видове.	1975
Протокол от Монреал относно веществата, които изтъняват озоновия слой	Постепенна забрана на производството и търговията с продукти, съдържащи вещества, разрушаващи озоновия слой на атмосферата	1987
Базелска конвенция за контрол върху трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното депониране	Предотвратяване на превръщането на развиващите се страни в световно бунцище за опасни отпадъци.	1992
Конвенция за биологичното разнообразие	Запазване на био-разнообразието. Устойчиво използване на биологичните ресурси. Справедлива подялба на ползите от генетичните ресурси.	1993
Ротердамска конвенция относно процедурата за предварително уведомяване и получаване на съгласие в международната търговия с някои опасни химикали и пестициди	Уведомяване на страните – импортьори на опасни химикали и пестициди. Целта е тези страни, най-вече развиващите се страни, да имат възможност да изразят отношението си към съответния опасен внос.	1998
Стокхолмска конвенция за устойчивите органични замърсители	Защита от устойчиви органични замърсители като ДДТ, диоксин и др. Управление на съхраняването и постепенно ограничаване на разпространението до пълното им елиминиране.	2001
Протокол от Картагена за биологичната сигурност	Договорна основа за използването на модерни биотехнологии. Изисква се доказване на безвредност при вноса на живи генно-модифицирани организми (ГМО) и се допуска особено търговско третиране на такива стоки.	2003

Източник: Съставено от автора

Одобреният икономически оператор е физическо лице, обикновено материално отговорно лице, представител на фирма. Той има право с подписа си да удостоверява настъпването на определени събития, които водят до прилагането на опростени митнически процедури и опростени процедури за сигурност. Съществуват три варианта на ОИО – първият дава възможност за участие в опростени митнически процедури. Съкратено се изписва често с абревиатурата на английския превод – АЕОС (Authorised Economic Operator – Customs). Другият вид ОИО е за опростените процедури, свързани със сигурността. Той често се изписва с АЕОС (Authorised Economic Operator – Security). Възможно е един и същи икономически оператор да придобие и двете квалификации. Тогава той се обозначава като АЕОФ (Authorised Economic Operator – Full).

Системата на ЕС за акредитиране и използване на ОИО е в сила от 2008 г. и се базира на стандартите, разработени от Световната митническа организация. Те са включени в Митническия кодекс на Европейската общност чрез Регламент (ЕО) 648/2005 и са показани в най-общ вид в таблицата по-долу.

Таблица 19.

Критерии за предоставяне на статут на одобрен икономически оператор (ОИО) в ЕС

Критерий	АЕОС*	АЕОС**
Спазване на митническото законодателство и правилата за данъчно облагане. Липса на престъпления, свързани с икономическата дейност.	X	X
Спазване на изискванията за счетоводство и водене на друга необходима отчетност	X	X
Финансова платежеспособност и устойчивост	X	X
Доказана възможност да се спазват в практиката определени стандарти на компетентност и/или професионална квалификация	X	
Въведени подходящи мерки за сигурност и безопасност (защита срещу преднамерени и непреднамерени опасности)		X

* Одобрен икономически оператор – митница

** Одобрен икономически оператор – сигурност

Източник: Съставено от автора по данни от https://ec.europa.eu/taxation_customs/general-information-customs/customs-security/authorised-economic-operator-aeo/authorised-economic-operator-aeo_en

Системата на одобрени икономически оператори на ЕС дава възможност на едно и също лице да използва предимствата на своя специален статус върху цялата митническа територия на съюза. Това благоприятства мобилността на лицата и дружествата. Освен това чрез договорите за взаимно признаване ОИО статусът може да се използва и извън ЕС. Вече има сключени такива споразумения на ЕС за взаимно признаване на квалификацията на ОИО с Норвегия, Швейцария, Япония, Андора и Китай и се очаква в скоро време да се подпишат споразумения с Канада, страните от Меркосур и Южна Корея.

Третото съществено предизвикателство пред младите хора, ориентирани към международна икономическа дейност, е свързано с **дигитализацията на управлението на външнотърговските сделки и митническата дейност**. Целта на Европейската комисия е постепенно всички документи на хартия да се заменят с документи с електронна форма. Първите стъпки са поставени още през 1997 г., когато е въведена Новата компютъризирана система за отчитане на транзит (New Computerised Transit System). През 2008 г. е утвърдена концепцията „Електронни митнически системи“ (e-Customs), която въвежда рамковите правила и сроковете за създаването на безкнижна среда за митническите дейности.

На базата на решението на Европейския парламент и на Съвета на ЕС е разработен от Европейската комисия многогодишен стратегически план (Multy-annual Strategic Plan – MASP), в който по години са посочени задълженията на европейските институции и на държавите членки по дигитализацията на митническото обслужване и регулирането на други въпроси, свързани с търговията. Одобрени са поправки в Митническия кодекс на ЕС, които го правят съвместим с електронния документооборот. Основен проект за изпълнението на решението е реализацията на инициативата за обслужване на целия комплекс от трансгранични митнически, транзитни и други формалности на едно гише (Single Window). Това е инструмент, който позволява на страните, участващи в търговията, да подават стандартизирана информация и документи с единна точка за влизане на документите в информационната система и по този начин да изпълнят всички регулаторни изисквания, свързани с вноса, износа и транзита през митническата територия на ЕС.

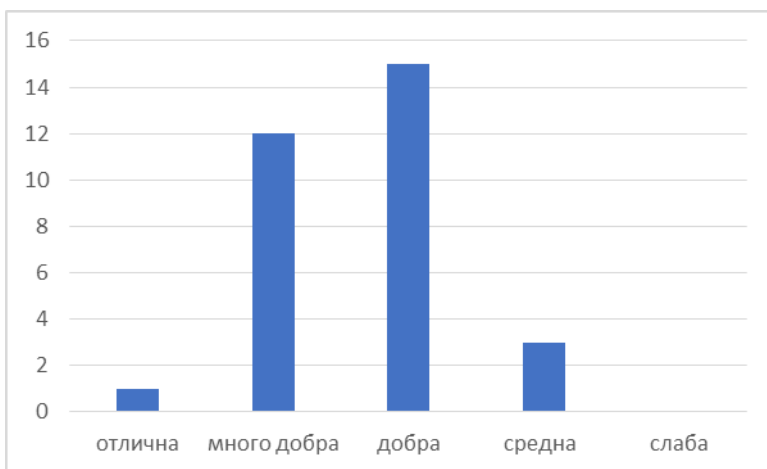
Положителният икономически ефект от прилагането на тази инициатива е огромен, но за да заработи системата е необходимо у нас да има подготвени съответните кадри, които да я прилагат както

на национално и регионално ниво, така и на равнището на отделните фирми. За това трябва комплексни умения и квалификация, включващи освен умения в областта на икономиката и външната търговия, така също и умения и квалификация в информационните технологии. Това е значително предизвикателство, още повече че напоследък се наблюдава тенденция в редица икономически специалности да се извършва постепенно отдалечаване на обучението по икономика от математиката и информатиката. Това е свързано и с недостатъчната подготовка по математика и информатика, с която студентите идват в университетите.

Какво показва анкетата относно степента на готовност на студентите за новите предизвикателства?

В анкетата, която се проведе в УНСС в рамките на проекта „Европа в моята професия“, взеха участие 31 студента от специалностите „Международни икономически отношения“ и „Европеистика“ – бакалавърска степен на обучение, трети курс. Всичките са български граждани. От тях 2 са посочили, че не владеят достатъчно добре (за професионални нужди) нито един чужд език, 20 са посочили, че владеят един чужд език (17 – английски, двама – френски и един – испански), 6 човека владеят достатъчно добре два чужди езика (5 – английски и испански и 1 – английски и руски), 2 човека владеят 3 чужди езика (един – английски, немски и испански, един – английски, немски и руски). Един анкетиран не е отговорил на въпроса за езиковата квалификация. Двама студента са посочили, че са ползвали програмата за мобилност „Еразъм+“. Извън програмата „Еразъм+“ анкетираните са участвали в следните форми на мобилност: стаж – 5 човека, продължаване на обучението – 1 човек, доброволчество – 1 човек и чуждоезиков курс – 1 човек.

Анкетата включва 17 въпроса. Първите 5 са посветени на степента на познаване на ЕС и на пътищата за увеличаване на знанията на студентите в тази област. Първият въпрос цели да покаже какви са общите познания на анкетираните относно европейските институции и процедури. Резултатът личи от фигурата по-долу.

Фиг. 20. Степен на познаване на институциите и процедурите на ЕС сред анкетираните студенти от УНСС

Източник: Съставена от автора

Средната оценка от отговорите на първия въпрос е 4,35.

По-подробна информация за това, доколко анкетираните са запознати конкретно с дейността на ЕС в тяхната професионална област, дава получената информация на въпрос №4. Тя е обобщена в таблицата по-долу:

Таблица 20.

Оценка на анкетираните относно степента на информираност за някои аспекти от дейността на ЕС в професионална им сфера

Сфера на знание/оценка	слаба	средна	добра	мн. добра	отлична
Законодателство на ЕС във Вашата професионална област	0	7	16	6	2
Програми за финансиране във връзка с Вашата бъдеща професия	2	5	18	5	1

Източник: Съставена от автора

Средната оценка на анкетираните относно степента на информираността им за законодателството на ЕС в тяхната професионална област е 4,10 а относно знанията им за програмите на ЕС, свързани с

подпомагане на професионалното им развитие – 3,81.

Посочените резултати при въпросите №1 и №4, които гравитират около оценката „добър“ кореспондират с отговорите на въпросите №2 и №3, които изискват от анкетираните да посочат преподавани ли са им предмети, свързани с ЕС, и по-специално с тяхната професионална ориентация. Малко повече от половината от анкетираните са посочили един или два предмета, но има и такива, които считат, че не са им преподавани подобни предмети.

Интерес представляват отговорите на въпрос №5, който иска от анкетираните да посочат какви нови знания биха искали да получат в университета относно ЕС, така че тези знания да са им полезни за професионалната им реализация. От 31 анкетирани отговор на този въпрос са дали 20 студента. Техните предложения са групирани в таблицата по-долу.

Таблица 21.

Желания на анкетираните за допълнителна информация

Тема	Брой студенти, посочили темата
Програми и проекти на ЕС за насърчаване на професионалното развитие	6
Условия за професионална реализация в институции, организации и фирми, свързани с ЕС	5
Институции и процедури на ЕС	4
Право на ЕС, по-специално в съответната професионална сфера	3
Политики на ЕС	2
Възможности за стажове, подпомагани от ЕС	1

Източник: Съставено от автора

Следващите два въпроса в анкетата целят да установят отношението на анкетираните към регулационната дейност на ЕС. Петима от анкетираните са отговорили, че регулиращото въздействие на ЕС в професионалната им област е силно (16%), 21, че въздействието е средно по сила (68%), един студент, че е слабо (3%), а 4 човека са посочили, че нямат представа (13%). Този резултат е близък да реалната ситуация, тъй като регулиращото въздействие на ЕС в областта на външната търговия действително може да се оцени някъде между „силно“ и „средно“.

По-нататък анкетираните са поканени да изразят своето становище относно необходимостта да се усили регулиращото въздействие на ЕС. Двадесет и четири от анкетираните (77%) считат, че е необходимо да се усили регулирането на ЕС, за да се постигне уеднаквяване на изискванията към бъдещата им професия на територията на целия съюз, и останалите 7 души (23%) са на мнение, че сегашното регулиране е достатъчно и то трябва само да се усъвършенства.

Интерес представляват отговорите на въпросите 9 и 10 – относно очакванията на анкетираните за професионална им реализация в ЕС, както извън България, т. е. в други държави членки, така и в България. Средната оценка на възможностите за реализация в другите държави – членки на ЕС е 4,45, докато средната оценка на възможностите за професионална реализация у нас е 3,94.

По-нататък е разгледано състоянието на информираност на студентите относно програми за подпомагане на професионалното им развитие. Само 7 студента (23% от анкетираните) знаят за други такива програми освен тези, включени в „Еразъм+“. Относно оценката на въздействието, което програмите на ЕС имат за подобряване на университетското обучение и кариерното развитие на анкетираните, отговорите са: 1 – много силно, 21 – силно и 9 – слабо. За новостите в законодателството и програмите на ЕС, свързани с кариерата им, анкетираните узнават: от специализиран сайт на ЕС – 16 човека, от сайт на българско министерство – 8 души. Двама са посочили и двата източника, 4 човека са посочили, че няма подходящ сайт, от който да се информират, а 1 анкетиран студент не е дал отговор.

4. Изводи

- Единната митническа и външнотърговска политика на ЕС създава добри предпоставки за по-голяма мобилност на бъдещите и настоящите митнически и външнотърговските кадри, помагат за професионалното израстване на младите хора като европейски специалисти, годни да изпълняват успешно професионални задачи в различни части на съюза.

- Както и при другите професионални направления, така и при обучението на кадрите, свързани с външнотърговската дейност, най-голяма роля играе програмата на Европейския съюз „Еразъм+“, преди всичко чрез възможностите за мобилност и студентските стажове.

- Появяват се нови сериозни квалификационни предизвикателства пред външнотърговските кадри в ЕС, свързани с разширява-

нето на тематични обхват на понятието „външнотърговска дейност“, демократизирането на митническото регулиране и др. Сериозно предизвикателство е и дигитализацията на управлението на външнотърговските сделки и на митническата дейност.

- За да се адаптират към тези предизвикателства, не са достатъчни положителните ефекти от прилагането на програмата „Еразъм+“. Студентите трябва да използват и други инструменти, например дистанционните курсове и електронните книги, предлагани от Европейската комисия.

- Анкетата, проведена сред студентите в УНСС, показва следното:
 - Чуждоезиковата квалификация не отговаря на съвременните изисквания в избраната професионална област за реализация.
 - Сравнително добро е познаването на институциите и на процедурите на ЕС, но има какво да се желае по отношение на информираността в областта на европейското регулиране на специфичната професионална сфера.
 - Съществува положителна нагласа на младите хора за усиляване на интеграцията в ЕС и постигане на повече единство в регулирането на съответната професия.
 - Сред студентите има по-голям оптимизъм относно тяхната професионална реализация в ЕС като цяло, отколкото у нас.
 - Слаба е информираността относно европейските инструменти за подпомагане на професионалното развитие извън програмата „Еразъм+“.

Библиография

1. Европейска комисия, Зелена светлина за „Еразъм+“ – над 4 милиона души ще получат безвъзмездна помощ от ЕС за придобиване на нови умения и подобряване на шансовете за намиране на работа, Съобщение за медиите, Страсбург/Брюксел, 19 ноември 2013 г., https://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1110_bg.htm

2. Регламент (ЕИО) №2658/87 от 23 юли 1987 година относно тарифната и статистическа номенклатура и Общата митническа тарифа (ОВ L 256, 7.9.1987 г., с. 1).

3. Регламент (ЕО) № 428/2009 на Съвета от 5 май 2009 година за въвеждане режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба, Официален вестник на ЕС, L 1, 29.5.2009 г.

4. Решение №70/2008/ЕО на Европейския парламент и на Съвета

от 15 януари 2008 г. относно безкнижна среда в митниците и търговията, Официален вестник на ЕС, Брюксел, L 23, 26.1.2008

5. Хаджиниколов, Д. (2011) Общата търговска политика на Европейския съюз след Лисабонския договор, „Тракия-М“, С.

6. Хаджиниколов, Д. (2008) ЕС като глобална търговска сила, изд. „Албатрос“, С.

7. Хаджиниколов, Д. (2000) ЕС: Външнотърговски аспекти на интеграцията, УИ „Стопанство“, С.

8. European Commission, Directorate General for Trade, EU Trade News, Press Release, Brussels, 31 May 2018, <https://www.eumyprom.eu/wp-content/uploads/2018/06/EU-Trade-News-1.pdf>

9. European Commission, Taxation and Customs Union, EU Training, https://ec.europa.eu/taxation_customs/eu-training_en